

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

УДК 355.445 "1945.09.02"

© Людмила РИБЧЕНКО

2 ВЕРЕСНЯ 1945 р. – ОСТАННЯ КРАПКА ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Розглядається хроніка церемонії підписання Акта про капітуляцію Японії, що відбулася 2 вересня 1945 р. у Токійській затоці на борту американського лінкора «Міссурі» й поставила останню крапку в Другій світовій війні. Також містить короткі характеристики життєвих доль основних учасників історичної події.

Ключові слова: Друга світова війна, капітуляція Японії, Акт про капітуляцію Японії, 2 вересня 1945 р., Кузьма Дерев'яно, Дуглас Макартур, лінкор «Міссурі».

«2 вересня 1945 р. японське керівництво підписало Акт про беззастережну капітуляцію. Так закінчилася шестирічна боротьба...». Ці рядки відомі нам із підручників та історичних енциклопедій, але вони не розкривають повною мірою масштабу та суті визначної історичної події, яка для ветеранів США та ряду інших країн світу стала вирішальною в контексті завершення Другої світової війни. Завдяки унікальним фотографіям з фондової колекції Національного музею історії України у Другій світовій війні ми зможемо через 70 років знову побувати на церемонії капітуляції Японії, відчутти емоційний настрій її учасників та ще раз пережити той пам'ятний в історії людства день.

На відміну від подвійної капітуляції Німеччини спочатку в Реймсі, а потім у Карлсхорсті, у Токіо, з огляду на те, що саме американці брали найактивнішу участь у боях на Тихому океані, організаторами капітуляції Японії були визначені Сполучені Штати Америки. 12 серпня 1945 р. Йосип Сталін в особистому таємному посланні Гаррі Трумену погодився на призначення Верховним Головнокомандувачем союзних армій на території Японії генерала армії Дугласа Макартура й організацію ним прийняття беззастережної капітуляції японських військ, зокрема й перед Радянським Головнокомандувачем на Далекому Сході.

Ранок 2 вересня 1945 р. видався похмурым і туманним, але до 9 години ранку хмари над Токійською бухтою розійшлися і з берега стало добре видно американський лінкор «Міссурі». Саме на ньому було вирішено провести церемонію капітуляції, оскільки висадка союзних окупаційних військ на берег Країни Вранішнього Сонця відбувалася з моря.

Лінкор «Міссурі» (USS Missouri, BB-63) мав назву штату, в якому народився президент Гаррі Трумен, був гордістю ВМС США та одним із найсучасніших і наймогутніших бойових суден світу. За час своєї бойової служби дістав красномовні назви – «Mighty Mo», «Big Mo», («Могутній Мо», «Великий Мо»). У будівництві човна, яке розпочалося 6 січня 1941 р., взяли участь близько 10 000 осіб.

Водотоннажність лінкора становила 48 425 т, довжина – 270,4 м, ширина – 33 м. Енергетична установка складалася з чотирьох турбозубчастих агрегатів та восьми парових котлів сумарною потужністю 212 000 кінських сил. Для забезпечення роботи «Міссурі» потрібно було 7 621 тонна нафти. Корабель мав швидкість 32,5 вузлів та дальність плавання 15 000 миль. На озброєнні знаходилися три високоефективні 406-мм гармати (по 50 снарядів кожна). Маючи дальність стрільби понад 30 км, гармати вели вогонь, надаючи підтримку сухопутним військам, що діяли на березі. Крім того, на «Міссурі» розміщувалися десять спарених 127-мм установок (по 38 снарядів), двадцять 40-мм зенітних гармат (по 56 снарядів), сорок дев'ять 20-мм зенітних гармат, три гідролітаки тощо. Екіпаж складався з 1 921 особи. До того ж, лінкор мав новаторські радіолокаційні станції для виявлення повітряних і надводних цілей.

«Міссурі» був спущений на воду 29 січня 1944 р. Через рік узяв участь у бойових діях на Тихому океані. У січні – березні 1945 р. у складі цільової групи допомагав кораблям завдавати ударів по Японії. 19 лютого вів обстріл ворожих позицій на острові Іводзіма. Упродовж місяця збив п'ять японських літаків. 24 березня здійснював артпідготовку перед висадкою десанту на Окінаві. 11 і 16 квітня був двічі легко пошкоджений у результаті атак літаків льотчиків-камікадзе. (Під час першого нападу на лінкорі виникла пожежа, яку швидко локалізували, тому боеприпаси не здетонували, і ніхто з екіпажу не постраждав). Серед уламків матроси виявили тіло японського пілота. Наступного ранку екіпаж зупинився, щоб віддати шану загиблому ворогу: почесна варта лінкора вистрелила трьома залпами з гвинтівок, сурмач виконав американський похоронний військовий марш «Taps», а корабельний капелан сказав: «Передаємо його тіло морю».

5 травня «Міссурі» знову атакували льотчики-камікадзе. За різними даними, екіпаж знищив від п'яти до шести літаків. З 27 травня до 6 червня лінкор супроводжував авіаносці під час бомбардувань острова Кюсю. 15 липня вів обстріл острова Муроран, а 17 – 18 липня – Хітачі. 29 серпня 1945 р. лінкор увійшов до Токійської затоки, аби через кілька днів стати ареною визначної історичної події – капітуляції Японії.

2 вересня 1945 р. на згадку про трагічні події, які супроводжували вступ США у війну, на флагштоку «Міссурі» був піднятий прапор, який майорів над Білим домом у Вашингтоні 7 грудня 1941р. – у день нападу японців на Перл-Харбор. У бухті стояли 258 військових кораблів – від лінкора до десантної баржі, які представляли всі союзні країни, що воювали з Японією.

Обидві палуби лінкора були прикрашені прапорами союзних націй та вщент заповнені кореспондентами з різних країн світу, матросами та офіцерами. У центрі на нижній палубі стояв стіл, на зеленому сукні якого лежали тексти Акта про капітуляцію Японії англійською та японською мовами. Численні мікрофони готові були транслювати церемонію підписання на весь світ.

Радянську делегацію, що зійшла на борт лінкора в складі: представника Верховного Головнокомандувача генерал-лейтенанта Кузьми Дерев'янка, якого супроводжували генерал-майор авіації Микола Воронов, контр-адмірал Андрій Стеценко та перекладач, доставив міноносець «Буконан». За свідченням учасників церемонії, під час підйому на корабель радянських офіцерів американські матроси влаштували їм бурхливу овацію – гучно вітали, кидали догори свої матроські шапочки. «Це був вираз глибокої симпатії до Радянського Союзу, до його героїчного народу, який зробив неоціненний внесок у справу визволення народів від фашистського ярма, а також у розгром японських мілітаристів», – писав Кузьма Дерев'янку у своїх спогадах.

О 8.56, після прибуття всіх учасників, на борт ступила японська делегація, доставлена з Йокогами на американському есмінці «Ленсдаун». До її складу входили: представник уряду та імператора – міністр закордонних справ Сігеміцу Мамору, представник імператорської ставки – начальник Генерального штабу генерал Умедзу Йосідзіро та інші представники міністерств, армії та флоту. Цивільні були одягнуті в офіційні костюми й циліндри, військові – в армійські похідні форми оливково-зеленого кольору з червоними кантами, без нагород і самурайських мечів.

Церемонія розпочалася з «п'яти хвилин ганьби Японії». Такого прецеденту в національній історії Японії раніше не траплялося. Капітулянти стояли обличчям до китайської делегації, що для них було вельми ганебно, і впродовж п'яти хвилин в атмосфері німої тиші витримували на собі докірливі погляди всіх присутніх на судні.

Далі до мікрофона вийшов генерал Дуглас Макартур. Із суворим виразом на обличчі він виголосив промову: «Ми, представники головних воюючих держав, зібралися тут для того, щоб укласти урочисту угоду, за допомогою якої можна буде відновити мир. Спірні питання, пов'язані з різними ідеалами й ідеологіями, були вирішені на полях боїв у різних частинах світу, а тому не підлягають дискусії чи дебатам. Так само ми, як представники більшості народів світу, не повинні, зустрівшись тут, виказувати почуття недовіри, злоби та ненависті. Усім нам, як переможцям, так і переможеним, скоріше належить вести себе з тим високим почуттям власної гідності, яке одне подобає священній меті, якій ми збираємось тут служити, беззастережно обертає наші народи на вірне виконання зобов'язань, які вони тут офіційно візьмуть на себе. Моя найбільша мрія і мрія всього людства, щоб з цієї урочистої миті почалося існування іншої епохи. Нехай у минулому залишаться кров і смерть, а мир буде заснований на вірі й

взаємопорозумінні, світ буде намагатися не втратити людської гідності, досягти найбільших прагнень – свободи, терпимості та справедливості».

Потім генерал Макартур запропонував японським представникам підписати Акт про капітуляцію Японії:

«1. Ми, діючи за наказом і від імені імператора, японського уряду й японського імператорського генерального штабу, цим приймаємо умови декларації, оприлюдненої 26 липня в Потсдамі головами урядів Сполучених Штатів, Китаю і Великобританії, до якої згодом приєднався і СРСР, чотири держави, які згодом будуть називатися союзними державами.

2. Цим ми заявляємо про беззастережну капітуляцію союзним державам японського імператорського генерального штабу, всіх японських збройних сил і всіх збройних сил під японським контролем незалежно від того, де вони знаходяться.

3. Цим ми наказуємо всім японським військам, де б вони не перебували, і японському народу негайно припинити військові дії, зберігати і не допускати пошкодження всіх суден, літаків і військового і цивільного майна, а також виконувати всі вимоги, які можуть бути висунуті верховним командувачем союзних держав чи органами японського уряду за його вказівками.

4. Цим ми наказуємо японському імператорському генеральному штабу негайно видати накази командувача усіх японських військ і військ, що перебувають під японським контролем, де б вони не знаходилися, беззастережно капітулювати особисто, а також забезпечити беззастережну капітуляцію всіх військ, що перебувають під їхнім командуванням.

5. Усі цивільні, військові і морські офіційні особи повинні коритися і виконувати всі вказівки, накази і директиви, які верховний командувач союзних держав уважатиме необхідними для здійснення цієї капітуляції і які будуть видані ним самим або ж за його уповноваженням; ми наказуємо всім цим офіційним особам залишатися на своїх постах і як раніше виконувати свої небойові обов'язки, за винятком тих випадків, коли вони будуть звільнені від них спеціальним наказом, виданим верховним командувачем союзних держав або за його уповноваженням.

6. Цим ми даємо зобов'язання, що японський уряд і його наступники будуть чесно виконувати умови Потсдамської декларації, віддавати ті розпорядження і починати ті дії, яких із метою виконання цієї декларації потребують верховний командувач союзних держав або будь-який інший призначений союзними державами представник.

7. Цим ми наказуємо японському імператорському уряду і японському імператорському генеральному штабу негайно звільнити всіх союзних військовополонених та інтернованих цивільних осіб, які перебувають тепер під контролем японців, і забезпечити їх захист, утримання та догляд за ними, а також негайну доставку їх у вказані місця.

8. Влада імператора і японського уряду управляти державою буде підпорядкована верховному командувачу союзних держав, котрий буде робити такі кроки, які він визнає необхідними для здійснення цих умов капітуляції».

Закінчивши виступ, Дуглас Макартур запросив до столу японську делегацію. Спираючись на палицю, оскільки одна нога була на протезі, до столу підійшов Сігеміцу Мамору. О 9.04 він першим підписав Акт.

Сігеміцу Мамору на той час виповнилося 58 років. Випускник Токійського університету, він з 1933 р. перебував на посаді заступника міністра закордонних справ, з 1936 р. до 1938 р. – посол у Москві. Саме в цей час сталися військові сутички біля оз. Хасан та на р. Халхін-Гол. Міжнародний військовий трибунал у Токіо засудив його до семи років ув'язнення, проте через чотири роки й сім місяців вийшов на свободу. У 1956 р. став першим представником Японії в ООН. Помер у 1957 р. у віці 69 років.

Далі від переможеної сторони свій підпис поставив генерал Умедзу Йосідзіро.

65-річний генерал, випускник Вищої військової академії Імператорської армії Японії, свою військову освіту вдосконалював у навчальних закладах Німеччини та Данії. З 1919 до 1921 рр. обіймав посаду військового аташе в Швейцарії. З 7 вересня 1939 р. до 18 липня 1944 р. перебував на посаді командувача Квантунської армії, потім – начальника Генштабу. Різко виступав проти капітуляції, наполягаючи на тому, що війська мають воювати далі, аби Японія мала змогу укласти мир на більш вигідних умовах. Спочатку відмовився брати участь у церемонії капітуляції, однак за особистим наказом імператора таки прибув на лінкор. Міжнародний військовий трибунал у Токіо засудив його на довічне ув'язнення. У тюрмі навернувся до християнства. Помер від хвороби в 1949 р., на той час йому виповнилося 67 років.

Своїми підписами Сігеміцу Мамору та Умедзу Йосідзіро визнали поразку Японії у війні, яка тривала 1 364 доби, з часу атаки на Перл-Харбор.

Від імені союзних країн факт капітуляції Японії засвідчив Верховний головнокомандувач союзних армій генерал армії США Дуглас Макартур.

Син генерала, який виховувався у військовій династії, він на початок Другої світової війни свою блискучу військову кар'єру вважав завершеною. Найкращий випускник Військового училища у Вест-Пойнті, учасник Першої світової війни, командувач військ на Філіппінах, у 1925 р. він став генералом, а в 1930 р., у 50-річному віці, – наймолодшим начальником штабу армії США. У 1936 р., за домовленістю з урядом США, був звільнений з лав армії і призначений фельдмаршалом філіппінської армії. У липні 1941 р. знову очолив збройні сили США на Далекому Сході. Керував військовими операціями на території Філіппін та Нової Гвінеї. На час завершення Другої світової війни йому виповнилося 65 років. З 1945 до 1951 рр. перебував на посаді Головнокомандувача окупаційних військ союзників в Японії, командував військами ООН у Корейській війні. Користувався великою популярністю та мав значний вплив у японському та

американському суспільстві. У 1952 р. балотувався на пост президента США. Помер у 1964 р. у віці 84 років.

Дуглас Макартур підписав англійський та японський тексти Акта про капітуляцію Японії різними ручками. У цю урочисту мить поруч із ним стояли колишні полонені американські генерали – генерал-лейтенант Джонатан Уейнрайт, який капітулював на Філіппінах, та генерал-лейтенант Артур Персиваль, котрий здався в полон японським військам у Сінгапурі. Обидва нещодавно були звільнені радянськими військами з табору для військовополонених у Маньчжурії. Їхній зовнішній вигляд свідчив про нелегкі випробування, які довелося пережити їм у ворожому полоні. Дуглас Макартур на знак поваги кожному з них подарував по ручці, якими підписував документ.

У радянських газетах факт перебування донедавна полонених генералів на палубі «Міссурі» згадувався лише для того, щоб нагадати, що їх визволяли радянські війська. Але для мислячих людей, яким був, зокрема, Олександр Довженко, ця демонстрація американського генерала давала поштовх для інших роздумів – про долю радянських військовополонених. За наказом Йосипа Сталіна від 16 серпня 1941 р. вони оголошувались «ворогами народу» й підлягали репресіям. Почуття нестерпного болю й відчаю за таке несправедливе ставлення до полонених звучить у словах митця, які він записав у своєму щоденнику у вересні 1945 р.: «Не можу тільки простити генералу Макатуру, що, підписуючи капітуляцію Японії, підвів із собою до великого історичного стола двох своїх побувалих у полоні генералів. Ох і влетить йому од Трумена! Отаке вчинити. Який всесвітній сором! Полонених, замість того щоб розжалувати їх, перевірити в концтаборі й проробити так, щоб знали до четвертого коліна, як потрапляти до полону. Замість того, щоб довідатись шляхом серйозних досліджень, чи не були часом вони японськими шпиками, чи не допомагали японському фашизму, оцих-от підозрілих полонених так зразу покликати до столу як переможців, товариші, що ж це таке? Не розумію. І не розумію ще, чому се так схвилювало мене? Чому мені стало завидно?.. І чогось жаль. І радісно, що є на світі горді люде, всі помисли яких спрямовані на життя і на довіру до людини. Чорт забирай, які ж бо гарні речі бувають у житті!».

Далі свої підписи поставили представники всіх союзних країн, які воювали проти Японії. Від США документ засвідчив командувач Тихоокеанського флоту США 60-річний адмірал Честер Німіц.

Син німецьких емігрантів, він дослужився до найвищого звання ВМФ США – «адмірала флоту» (1944 р.). З 1943 р. – Головнокомандувач Тихоокеанського флоту та прилеглих територій. Один з організаторів і керівників морських битв біля островів Мідуеї та Гуадалканал, перемога в яких поклала перелом у війні на Тихому океані на користь американських військ. Чудовий політик і дипломат, визначний стратег адмірал Честер Німіц заслужив славу найкращого американського флотоводця часів Другої світової

війни. День його повернення на Батьківщину, 5 жовтня 1945 р., перетворився на загальнонаціональне свято й увійшов в історію як «День Німця».

Далі присутні були дещо здивовані тим, що наступними підписувати документ запросили представників Китаю. Мета такого кроку – зробити процедуру підписання Акта ще більш принизливою для японської сторони, адже, як писав у своїх спогадах Кузьма Дерев'янка: «японці не вважали китайців за людей, рубали їм голови навіть за те, що вони насмілювались їсти рис, призначений для японських окупантів». Документ підписав начальник оперативного відділу китайської Ради Національної оборони – гомільданівський генерал Су Юн-чан.

Потім до столу підійшла делегація Великобританії. Акт підписував 57-річний командувач Британського Тихоокеанського флоту адмірал Брюс Фрезер.

Фахівець у галузі морської артилерії, в роки Другої світової війни він брав участь в охороні караванів човнів, які прямували у порти Мурманська та Архангельська, за що був нагороджений радянським орденом. У грудні 1943 р., перебуваючи на посаді командувача Флоту Метрополії, провів успішну операцію знищення німецького лінкора «Шарнхорст». На церемонію одягнув британську військову тропічну форму – білу безрукавку, шорти, шкарпетки й туфлі.

Далі до столу для підписання Акта запросили представника СРСР, 41-річного генерал-лейтенанта Кузьму Дерев'янка.

Родом з України, наймолодший і найменш відомий з усіх підписантів, він теж мав за плечима гарну військову освіту та яскравий військовий шлях. Закінчивши спеціальний факультет Військової академії ім. Фрунзе, де опанував англійську та японську мови й отримав навички розвідника, він виконував таємні завдання в Китаї та Фінляндії. У роки німецько-радянської війни перебував на посадах начальника розвідвідділу фронту, начальника штабів 53, 57, 4-ї гв. армій Червоної армії. Брав участь у підготовці та реалізації Дем'янської операції, Курської битви, у форсуванні Дніпра, операцій з вигнання нацистських окупантів із території України та країн Європи. У травні 1945 р. був призначений представником СРСР у Союзній Раді по Австрії, а 27 серпня отримав наказ про призначення уповноваженим від імені Верховного Головнокомандувача підписати Акт про беззастережну капітуляцію Японії.

Пізніше Кузьма Дерев'янка згадував: «Як тільки генерал Макартур оголосив про те, що зараз Акт підпише представник СРСР, на нас спрямувалися погляди всіх присутніх, фото і кінокамери майже п'ятисот кореспондентів усіх країн світу. Намагаючись видаватися спокійним, я в супроводі генерал-майора авіації М.В. Воронова і контр-адмірала А.М. Стеценка підійшов до столу. Не кваплячись сів, дістав з кишені автоматичну ручку й поставив свій підпис під документом. Мимоволі пригадалася розповідь одного з очевидців підписання представниками гітлерівської Німеччини Акта про беззастережну капітуляцію. Та церемонія ознаменувала собою завершення війни в Європі, а зараз ставилась переможна крапка під Другою світовою війною. На землю прийшов довгоочікуваний мир...».

Фотографія підписання Кузьмою Дерев'янком Акта про капітуляцію Японії, зроблена фотокореспондентом газети «Правда» Віктором Тьоміним, обійшла багато радянських та зарубіжних газет. Однак цікавою є сама історія появи цього знімка. Коли радянський фотокореспондент піднявся на палубу «Міссурі», йому повідомили, що всі зручні для зйомки місця зайняті – заздалегідь викуплені іноземними ЗМІ. Він на ходу виклав свою проблему генералу Дерев'янку, який щойно піднявся на борт лінкора й прямував до місця офіційних делегацій. Кузьма Миколайович миттєво відреагував і під час вітання представив Дугласу Макартуру Віктора Тьоміна як спеціального кореспондента Йосипа Сталіна. Американський генерал одразу запропонував йому самому обрати найзручніше місце.

Після представника СРСР свої підписи поставили представник Австралії – Головнокомандувач Австралійських військ генерал Томас Блеймі, представник Канади – полковник Лоренс Мур-Кострейв, представник Франції – Головнокомандувач французьких частин на Далекому Сході генерал Жан Леклерк, представник Королівства Нідерландів – Головнокомандувач ВМФ Нідерландів адмірал-лейтенант Конрад Хелфріх та представник Нової Зеландії – віце-маршал авіації Леонард Ізітт.

Після того як усі учасники підписали документ, Дуглас Макартур виголосив завершальне слово: «Давайте помолимося, щоб на всій Землі настав мир і Господь зберіг його назавжди...».

О 9.25 завершилися всі формальності. Піднялося сонце, і сотні літаків, які здійнялися в небо з авіаносців, з гуркотом пролетіли над «Міссурі» та іншими кораблями.

Великі сподівання на мирне життя покладали учасники церемонії на борту «Міссурі» 2 вересня 1945 р. Один із них зазначив, що палуба лінкора перетворилася на олтар миру. Вони не могли передбачити, що підписаний Акт про капітуляцію Японії на тривалі роки стане останнім документом, узгодженим колишніми союзниками; що невдовзі лінкор «Міссурі» братиме участь в обох Корейських війнах (1950 р., 1953 р.), а згодом й у війні у Перській затоці (1991 р.); що США розпочнуть війну у В'єтнамі, а генерал Дуглас Макартур – командувач міжнародних сил ООН (1950 р.) буде звільнений з лав армії саме через наполягання на використанні атомної зброї під час першої Корейської війни. Сігеміцу Мамору, засуджений на Токійському процесі «за участь у веденні агресивної війни», у 1954 р. знову очолить Міністерство закордонних справ тепер вже демілітаризованої і демократичної Японії. Також ніхто не міг передбачити й того, що наймолодший і найперспективніший учасник церемонії – радянський генерал Кузьма Дерев'янку – того ж 1954 р. помре від важкої хвороби, яка стала наслідком відвідання ним місць атомного американського бомбардування – міст Хіросима та Нагасакі, куди він відбув одразу після підписання Акта про капітуляцію Японії...

Джерела та література:

1. Автобіографія та спогади К.М. Дерев'янка. // Трохименко Л.М. Легендарний генерал. Документальна розвідка. - Київ: КНЕУ, 2004.
2. Балакин С.А., Дашьян А.В., Патянин С.В., Токарев М.Ю., Чаусов В.Ю. Линкоры Второй мировой. Ударная сила флота. – М.: Коллекция, Яуза ЭКСМО, 2006.
3. Дашьян А.В., Патянин С.В., Токарев М.Ю., Балакин С.А., Кофман В.Л. Все линкоры Второй мировой. – М.: Яуза, ЭКСМО, 2009.
4. Дерев'янка В.К. Солдат, генерал, дипломат. – Дніпропетровськ: «Промінь», 1971.
5. Довженко О. Господи, пошли мені сили. Щоденник, кіноповісті, оповідання, фольклорні записи. Листи, документи. – Харків: «Фоліо», 1994.
6. Залесский К.А. Кто был кто во Второй мировой войне. Союзники Германии. – Москва: Астрель АСТ, 2003.
7. Залесский К.А. Кто был кто во Второй мировой войне. Союзники СССР. – Москва: Астрель АСТ ВЗОИ, 2004 – С. 378.
8. Кузнецов Л.М. Стопроцентный американец: Исторический портрет генерала Макартура. – Москва: Молодая гвардия, 1990.
9. Линкор «Миссури» – последний линкор XX столетия // Режим доступу: http://korabley.net/news/linkor_uss_missouri_poslednij_linkor_xx_stoletija/2010-02-23-490; час перегляду ресурсу – 12.08.2015
10. Морисон С.Э. Американский флот во Второй Мировой войне. – Екатеринбург: «Зеркало», 1998.
11. Переписка председателя СМ СССР с президентами США и премьер-министрами Великобритании во время Великой Отечественной войны 1941 – 1945 гг. Т. 2, изд. 2-е – Москва: Политиздат, 1989: № 360.
12. Трохименко Л.М. Легендарний генерал. Документальна розвідка. – Київ: КНЕУ, 2004.
13. Фонди Національного музею історії України у Другій світовій війні.
14. Шерман Ф. Война на Тихом океане. Авианосцы в бою. Москва: АСТ; – СПб.: Terra Fantastica, 1999 – С. 534.
15. Battleship Missouri Memorial. World War II // Режим доступу: <https://ussmissouri.org/learn-the-history/world-war-ii/>; час перегляду ресурсу – 12.08.2015.
16. [https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Missouri_\(BB-63\)](https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Missouri_(BB-63))

© Людмила РЫБЧЕНКО

2 СЕНТЯБРЯ 1945 г. – ПОСЛЕДНЯЯ ТОЧКА ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Рассматривается хроника церемонии подписания Акта о капитуляции Японии, которая состоялась 2 сентября 1945 г. в Токийском заливе на борту американского линкора «Миссури» и поставила последнюю точку во Второй мировой войне. Также содержит краткие характеристики жизненных судеб основных участников исторического события.

Ключевые слова: *Вторая мировая война, капитуляция Японии, Акт о капитуляции Японии 2 сентября 1945 г., Кузьма Деревянко, Дуглас Макартур, линкор «Миссури».*

© Liudmyla RYBCHENKO

SEPTEMBER 2, 1945 – THE LAST POINT OF THE SECOND WORLD WAR

Consider signing ceremony news of Japan's surrender, which took place September 2, 1945 in Tokyo Bay aboard the US battleship "Missouri" and put the last point in the Second World War. Also contains a brief description of the life fate of the main participants of historical events.

Keywords: *Second World War, surrender of Japan, the Japanese Instrument of Surrender, September 2, 1945, Kuzma Derevianko, Douglas MacArthur, the battleship "Missouri".*

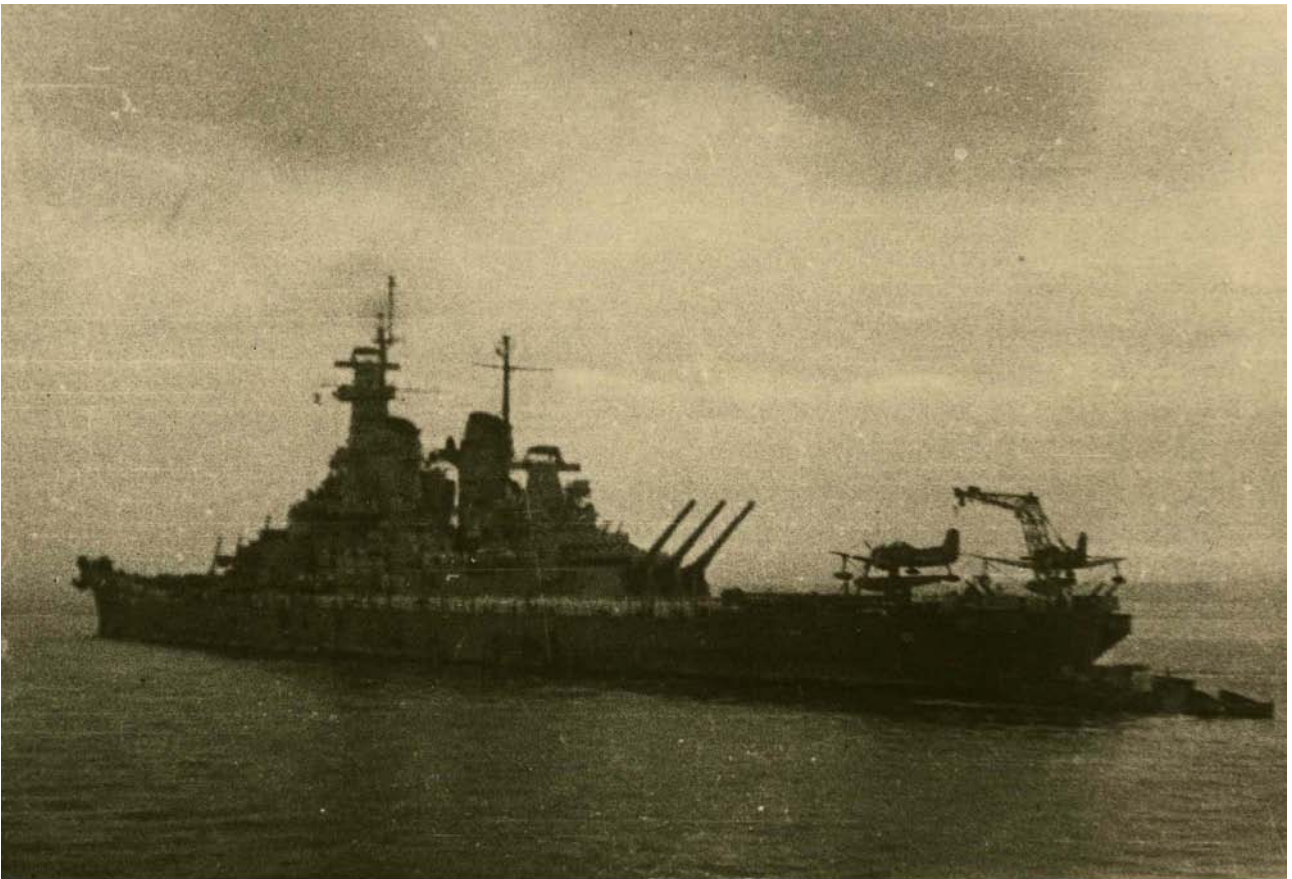

Фото 1. Лінкор «Міссурі».

Фото 2 . Прибуття делегацій на лінкор «Міссурі».

Фото 3.
Військові та журналісти
з різних країн
на борту «Міссурі».
Першим на борт «Міссурі»
піднявся генерал Дуглас
Макартур з американською
делегацією. Офіційні
представники союзних країн
прибували на міноносцях.

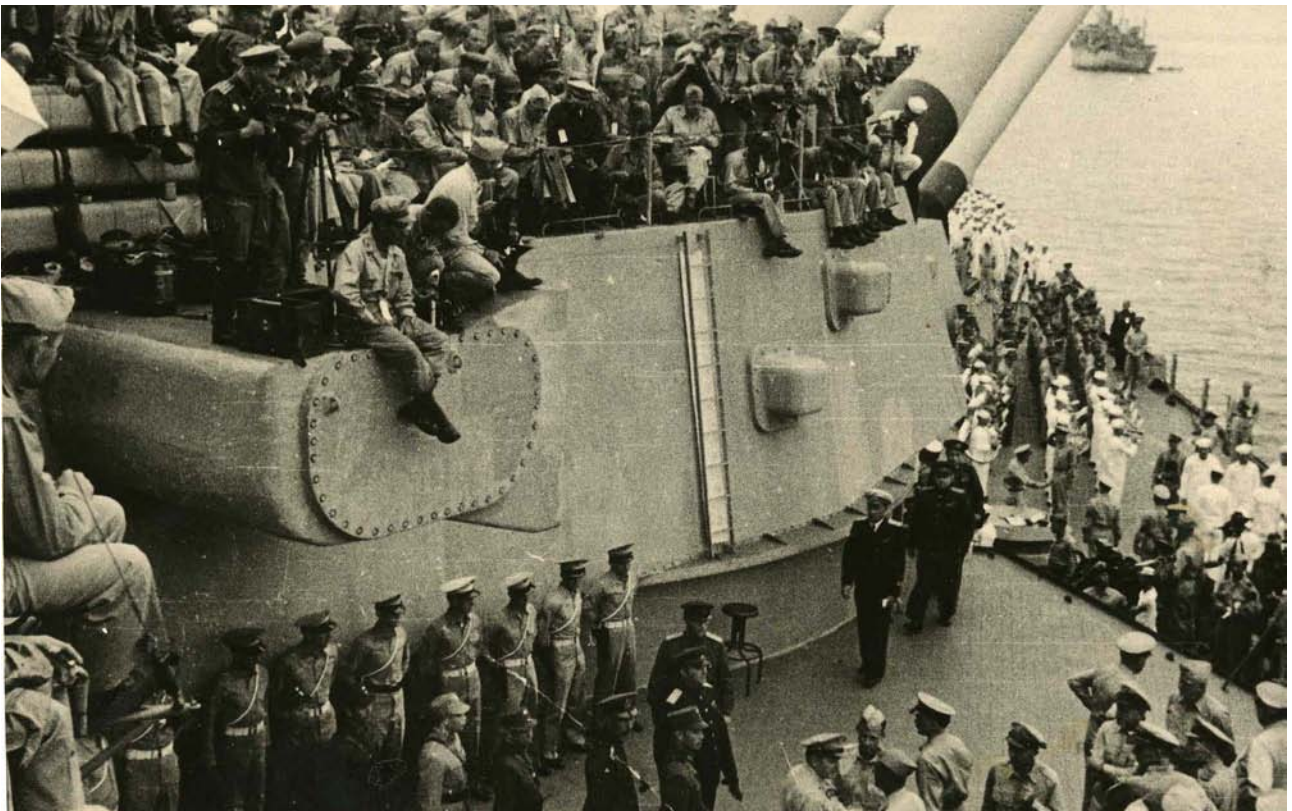

Фото 4. Радянська делегація піднімається на борт лінкора «Міссурі».

Фото 5. Японська делегація піднімається на борт лінкора.

Фото 6. Японська делегація під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 7. Генерал Д. Макартур під час відкриття церемонії.

Фото 8. Сігеміцу Мамору під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

INSTRUMENT OF SURRENDER

We, acting by command of and in behalf of the Emperor of Japan, the Japanese Government and the Japanese Imperial General Headquarters, hereby accept the provisions set forth in the declaration issued by the heads of the Governments of the United States, China and Great Britain on 26 July 1945, at Potsdam, and subsequently adhered to by the Union of Soviet Socialist Republics, which four powers are hereafter referred to as the Allied Powers.

We hereby proclaim the unconditional surrender to the Allied Powers of the Japanese Imperial General Headquarters and of all Japanese armed forces and all armed forces under Japanese control wherever situated.

We hereby command all Japanese forces wherever situated and the Japanese people to cease hostilities forthwith, to preserve and save from damage all ships, aircraft, and military and civil property and to comply with all requirements which may be imposed by the Supreme Commander for the Allied Powers or by agencies of the Japanese Government at his direction.

We hereby command the Japanese Imperial General Headquarters to issue at once orders to the Commanders of all Japanese forces and all forces under Japanese control wherever situated to surrender unconditionally themselves and all forces under their control.

We hereby command all civil, military and naval officials to obey and enforce all proclamations, orders and directives deemed by the Supreme Commander for the Allied Powers to be proper to effectuate this surrender and issued by him or under his authority and we direct all such officials to remain at their posts and to continue to perform their non-combatant duties unless specifically relieved by him or under his authority.

We hereby undertake for the Emperor, the Japanese Government and their successors to carry out the provisions of the Potsdam Declaration in good faith, and to issue whatever orders and take whatever action may be required by the Supreme Commander for the Allied Powers or by any other designated representative of the Allied Powers for the purpose of giving effect to that Declaration.

We hereby command the Japanese Imperial Government and the Japanese Imperial General Headquarters at once to liberate all allied prisoners of war and civilian internees now under Japanese control and to provide for their protection, care, maintenance and immediate transportation to places as directed.

The authority of the Emperor and the Japanese Government to rule the state shall be subject to the Supreme Commander for the Allied Powers who will take such steps as he deems proper to effectuate these terms of surrender.

Фото 10. Умедзу Йосідзіро під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 11. Дуглас Макартур під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 12. Честер Німіц під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 13. Су Юн-чан під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 14. Брюс Фрезер під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 15. Кузьма Дерев'янка під час підписання Акта про капітуляцію Японії.

Фото 16. Підписання Акта про капітуляцію Японії представником СРСР. Фото В. Тьоміна.

Фото 17. Повітряний парад на честь підписання Акта про капітуляцію Японії. 2.09.1945 р.